

ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ DE CATALUNYA

MEMÒRIA DE LES ACTIVITATS DE L'ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ DE BARCELONA DURANT EL CURS 1994-1995

per

ROBERT FOLLIA I CAMPS

L'obertura oficial del curs 1994-1995 se celebrà el 20 de desembre de 1994.

A part, ha tingut lloc una altra sessió pública i solemne amb motiu del discurs de recepció de l'Acadèmic de número Dr. Ángel Martínez Sarrión.

En aquest curs s'han celebrat quatre sessions necrològiques, perquè ha tingut lloc la del Dr. Latorre, mort durant el curs passat, i durant aquest curs hem tingut la pèrdua de tres grans Acadèmics: els Srs. Gómez de Membrillera, Vilaseca i Villavicencio.

S'han celebrat a més deu sessions de treball. En total, doncs, setze sessions.

A. *Obertura del curs*

Fou presidida pel President Sr. Guàrdia, al qual acompanyaven els membres de la Junta de Govern. Actuà de Secretari el Sr. Follia.

Obert l'acte pel President i llegida la Memòria del curs 93-94 pel Secretari, es donà la paraula a l'Excm. Sr. Joan B. Vallet de Goytisoló, President de la Reial Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Madrid, perquè llegís el discurs d'obertura sobre el tema «Principis bàsics de la interpretació en el Dret Català».

Aquest, després de donar les gràcies per l'encàrrec del discurs inaugural, assenyalà que fa ara dos segles la pràctica del Dret Català havia resistit sense fissures el corrent il·lustrat que recorria aleshores Europa, si bé més tard es van rebre les influències de l'anomenada escola filosòfica, que feia de la llei positiva l'única font del Dret, encara que l'escola històrica d'Alemanya va influenciar tot seguit els juristes catalans.

Avui l'article 1.1 de la Compilació ens diu que, per tal d'interpretar i d'integrar aquesta Compilació i les altres normes, hom prendrà en consideració les lleis, els costums, la jurisprudència i la doctrina que constitueixen la tradició ju-

rídica catalana, d'acord amb els principis generals que inspiren l'ordenament jurídic a Catalunya.

I si el primer principi interpretatiu i integrador del Dret Civil Català és el d'inspirar-se en la tradició jurídica catalana, d'acord amb els principis generals que la inspiren, quins són els altres principis que poden guardar relació amb la interpretació? Segons l'autor són tres:

1r. El de la llibertat civil; 2n. el del fonament consuetudinari de les normes de Dret; 3r. el del sentit realista de les coses, observades amb perspectiva ètica. Tots ells formen una unitat inescindible.

Estudià detingudament aquests principis a través dels autors i acabà dient que avui estan en consonància amb les noves orientacions de l'hermenèutica en general i concretament de la jurídica. En efecte:

1r. El principi de la incidència de la tradició en la interpretació concorda amb la nova hermenèutica des d'HEIDEGGER fins a GADAMER i RICOEUR.

2n. El principi de la llibertat civil es troba avalat per la reivindicació dels ordenaments espontanis efectuada per FRIEDRICH A. HAYECK.

3r. El principi clàssic que diu que la interpretació òptima de les lleis és la consuetudinària es troba en consonància amb la teoria de la recepció, en voga en l'hermenèutica moderna i en sectors importants de la ciència del dret.

4t. El principi del realisme contemplat amb un sentit ètic es correspon, en major o menor grau, amb alguns dels més importants corrents metodològic-jurídics actuals a Alemanya.

Li contestà el President Sr. Guàrdia agraint i felicitant el Sr. Vallet per la seva intervenció. Assenyalà que al cercar la persona que havia d'inaugurar el curs, semblà adient nomenar el Sr. Vallet de Goytisolo, que feia pocs dies havia estat elegit President de la Reial Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Madrid, assenyalant les seves virtuts tant com a Notari, com a jurista i com Acadèmic, destacant que l'Acadèmia en la seva darrera sessió ordinària va acordar en agraïment i per ressaltar aquests mèrits nomenar-lo Acadèmic d'Honor, que comporta tots els drets dels Srs. Acadèmics sense l'obligació d'assistir a totes les sessions.

Féu referència a les tres idees ressaltades per Vallet i d'una manera especial a la relació entre l'equitat i el dret, insistint que alguna vegada com en l'antiga Llei d'Arbitratges de 22 de desembre de 1953, semblava que hi havia contradicció entre el dret i l'equitat i que la seva aplicació a la catalana no podia ser així, recordant l'antic degà Ignasi de Gispert, que deia que mai havia vist arbitratges tan ben fonamentats en dret —quan eren laudats per juristes d'aquesta terra— com els arbitratges d'equitat.

I atès que no hi ha medalla per als Acadèmics honoraris li lliurà la seva, agraint el Sr. Vallet de tot cor la distinció.

B. *Discurs d'ingrés de l'acadèmic Dr. Àngel Martínez Sarrión*

La sessió tingué lloc el 29 de març de 1995. Presidí la sessió el President Sr. Guàrdia. Ocuparen el lloc a la Presidència l'Excm. Sr. Eugeni Gay, Degà del Col·legi d'Advocats; l'Honorable Sr. Anton Cañellas, Síndic de Greuges; l'Il·lm. Sr. Ricardo Panero, President de la Divisió de Ciències Jurídiques, Econòmiques i Socials de la Universitat de Barcelona; l'Il·lm. Sr. Fernando Méndez, President de l'Assemblea Territorial de Registradors de Catalunya, i el Sr. Antoni Escura, President del Tribunal Arbitral de Catalunya.

El discurs del nou Acadèmic porta el títol de *Testamentos, codicilos y cláusula codicilar*. En ell l'autor se circumscrivia a l'estudi d'una institució determinant per a l'adscripció d'un sistema successori a les directrius romanes o la seva incorporació més o menys forçada a les orientacions emanades de la Codificació napoleònica, posada de manifest amb el repudi o desconeixement de la clàusula codicilar.

En aquesta motivació respon la seva aportació sota el títol *Testamentos, codicilos y cláusula codicilar* que comporta la connexió entre els testaments i els codicils, de sort que la dicotomia «*verba-voluntas*» que integrà una àmplia matèria de debat entre els juristes del Baix Imperi fins decantar-se en l'època justiniana per la primacia de la voluntat del testador, trobà en la *codicillaris clausula* el recurs o expedient per a la reafirmació de la *voluntas testatoris*, quan per una falta de solemnitat o una deficient consignació de la voluntat del testador sobreviu en tot o en part les seves disposicions a la seva ineficàcia que la seva no incorporació es produiria *ipso iure*.

Doncs bé, mitjançant un procediment de *conversió jurídica*, la voluntat del testador sobreviu al testament mort i se li acomoda confortablement perquè desenvolupi els seus efectes en el codicil, per la qual cosa basta amb la seva consignació expressa en el testament, que no és una presumpció o una conjectura, deixada al judici del legislador o dels intèrprets respectivament, sinó una *cautela*, que únicament es concedeix la seva utilització al testador: «És la meua voluntat que aquest testament valgui com a tal, i si com a tal no valgués o en qualssevol temps no valgués, es mantingui almenys com a codicil.»

Considera el recipiendari que per obra dels juristes, especialment els «*commentatores*» o «*consiliatores*» passa, per intermediació dels *ius commune* a ser acollida per la «*pandectística*» que, en reelaborar-la, li confereix vigència i efectivitat fins al 1900, en què els corrents germanistes desposseïren o podaren al més possible el naixent BGB dels seus apèndixs romanistes.

En la panoràmica del nostre país, reputa Martínez Sarrión el *Privilegi concedit per Pere Terç a la ciutat de Barcelona* de 19 d'octubre 1339, a manera d'una disposició merament conjuntural, que no deu entrebancar la problemàtica general del Principat, atès que al marge de la polèmica que va poder significar entre els autors,

valgui recordar Joaquim Almeda i Roig i Ramon Coll i Rodés, posteriorment recabaven la seva primacia pels «membres i carrers» de Barcelona, Brocá i Amell, Corbella, Antonio Elías i Esteban Ferrater, al temps que contràriament recavaven l'aplicació generalitzada de la clàusula codicilar en el Principat, inclosa Barcelona, Jaume Càncer, Lluís de Peguera, els dictàmens de Xammar i Tristany i en el marc de la doctrina jurídica, Martí Miralles i Ramon Maria Roca Sastre.

Finalitzà el discurs, fent vots perquè una consideració més meditada i d'acord amb la tradició notarial catalana, retorni a la reprimatisme del seu originari caràcter de *cautela* que correspon a la naturalesa jurídica de la clàusula codicilar, com convalidant del testament per reafirmar l'eficàcia de la voluntat testamentària, seguint la bona doctrina, encarnada, al seu judici, en l'art. 238 del Projecte de la Comissió de Juristes inspirat pel Mestre Roca Sastre i conculcat, segons els seus termes, per l'art. 106 de la Compilació i per l'art. 125, 4 del Codi de Successions de 12 de desembre de 1991, que la desnaturalitzen en mera presumpció, la qual cosa en el fons entranya una distorsionada apreciació jurídica que urgeix rectificar.

Li contestà el Sr. Lluís Roca-Sastre Muncunill, fent un elogi del nou Acadèmic, citant el seu llarg currículum i especialment el seu gran nombre de publicacions.

Féu referència a l'evolució de la clàusula codicilar especialment des que es formà la Comissió de Juristes per a l'Estudi i Ordenació de les Institucions de Dret Foral de Catalunya l'any 1955 fins al vigent Codi de Successions, concloent d'acord amb Martínez Sarrión que la presumpció de conversió codicil·lar té quelcom d'estrany o d'anormal en un sistema netament voluntarista i afirmant la prevalència de la llibertat de testar o disposar per actes *mortis causa*, que és una de les més genuïnes manifestacions de la llibertat civil.

C. *Necrològica del Dr. Àngel Latorre Segura*

La pronuncià l'Acadèmic Sr. Pérez Vitoria a la sessió del 10 de gener d'enguany, començant pel seu magnífic currículum i destacant la preocupació del Dr. Latorre per la relació entre Universitat i societat. Destacà també la condició humana del Professor Latorre, la seva cultura i el fet que unit això amb la seva condició de romanista eminent feia d'ell un jurista excepcional.

Recordà que en passar a residir a Madrid l'any 1978, considerà que havia de renunciar al seu setial, i en conseqüència, presentà la seva dimissió formal restant com a Acadèmic d'Honor.

D. *Necrològica del Sr. Rafael Gómez de Membrillera*

La pronuncià el Sr. Sabater, company seu de judicatura.

Començà dient que li unia una gran amistat i que el que més el caracteritzava era la seva vocació definida de jurista i específicament de Jutge, discorrent tota la seva vida professional com a Jutge o Magistrat a Barcelona, fins arribar a

ser President de la Sala Segona de Civil de l'Audiència Territorial. I, una vegada jubilat, membre del Tribunal de la Mitra d'Andorra.

Ressaltà la seva imparcialitat entesa com un aferrar-se a la Llei. Entenia que s'és independent quan es depèn de normes jurídiques. Era la prudència personificada.

Altres Acadèmics intervingueren en aquesta sessió, que clausurà el President Sr. Guàrdia, destacant la seva vinculació amb el Dret Català. I recordant que fou un dels primers Judges que va formar part de l'Acadèmia, que recordarà sempre la seva amabilitat, rectitud i bondat.

E. *Necrològica del Sr. Vilaseca Marcet*

Tingué lloc en la sessió de 9 de maig d'enguany i la digué el Secretari Sr. Follia.

Féu una semblança d'en Vilaseca com a home i com a Acadèmic, començant pel seu currículum, seguint pel seu aspecte cristià, continuant pel de jurista i ressaltant en aquest punt el seu nombre de publicacions i la seva activitat com a membre de la Junta Directiva del Col·legi d'Advocats i com a organitzador del II Congrés Jurídic Català.

Féu també una referència a l'aspecte polític i ciutadà de Vilaseca, especialment una vegada Catalunya obtingué la seva Autonomia i remarcà les seves activitats en tasques plenament ciutadanes com en la creació del Consorci del Teatre del Liceu.

Finalment ressaltà la seva activitat com a Acadèmic, tant pel gran nombre d'intervencions puntuals que hi tingué com per la seva assistència contínua a les sessions de l'Acadèmia, intervenint pràcticament en totes les discussions que es motivaven.

Acabà dient que fou un home just en termes bíblics.

F. *Necrològica del Dr. Francesc Fernández de Villavicencio*

La pronuncià la seva deixeblla i Acadèmica Dra. Encarna Roca, el 24 d'octubre d'enguany.

Després de citar el seu currículum, com a Professora Universitària i deixeble d'ell posà en relleu tres aspectes importants de la seva activitat com a jurista:

Les obres de referència; l'ensenyament del Dret Civil Català i la construcció d'un sistema general de fons en base constitucional.

En el primer aspecte assenyala que, tot i que Villavicencio va escriure poc, les seves obres són encara obres de referència, de cita obligada.

Quant a l'ensenyament del Dret Civil Català destacà la creació de la Càtedra Duran i Bas, de la qual fou Director llargs anys. La seva defensa del Dret Català com a supletori en matèria mercantil en el seu discurs d'entrada a l'Acadèmia; la

presentació, en català, de la primera ponència del II Congrés Jurídic Català, en el qual donava per superat el sistema d'apèndix i la Compilació deixava de ser una Llei especial.

Respecte al sistema general de fons en base constitucional recordà que tant en els estudis sobre la Compilació, com després en la seva tasca com a President del Consell Consultiu, es demostrà que una de les preocupacions més profundes en el seu pensament fou el problema relacionat amb l'estructura de les fonts.

Després de les intervencions de varis Acadèmics, el President Sr. Guàrdia pronuncià també unes paraules, recordant que Villavicencio era un extraordinari jurista i sobretot un intel·lectual d'una extrema finor, i tant com jurista fou també un gran humanista. El recordà en el camp de l'ensenyament, de la investigació i de l'aplicació del Dret i com el President per unanimitat del Consell Consultiu, òrgan que desenvolupa funcions constitucionals en la nostra Autonomia.

G. *Sessions de treball*

A part de les tasques típicament corporatives, destaquem com a matèries principals que s'han estudiat durant el curs les següents:

a) La nova Llei d'Arrendament Urbà, a càrrec de Josep Maria Pou d'Avilés i que es desenvolupà en les sessions de 24 de gener i 7 de febrer.

En elles féu un estudi general de la problemàtica dels arrendaments urbans, com a modificació contractual només consentida per una part i contrària per tant als principis del Codi Civil, des de la guerra europea en què es començà a sentir la manca d'habitatges i que provocà la primera legislació especial.

Respecte a la Llei actual s'assenyalen els canvis fonamentals, sobretot la seva incidència quant a la protecció de l'habitatge, com un benefici familiar, enfront els locals comercials que tenen una regulació quasi lliure a partir d'aquesta Llei.

Féu referència també a la protecció que es dona per primera vegada a la família sense distinció al fet que hi hagi o no matrimoni, i també independentment de les tendències sexuals.

Féu també una anàlisi detallada de les diverses modificacions que la dita Llei comporta.

b) La protecció internacional del menor i la crisi matrimonial.

Tingué lloc a la sessió del 7 de març a càrrec de la Sra. Alegría Borràs, que destacà que en moments de crisi matrimonial és quan el menor és més dèbil i necessita protecció, i que els problemes es presenten quan els menors tenen nacionalitats diferents de la del lloc de la seva residència.

Féu referència al Conveni de La Haya de 5 d'octubre de 1961, al text preparat per a la seva revisió el 6-17 de febrer del 1995 i al Projecte de Conveni re-

ferent a la competència judicial i execució de decisions en matèria matrimonial del 19 de gener de 1995.

c) Comentari de la Sentència del Tribunal Constitucional de 23 de desembre de 1994, relativa a articles de la Llei de Normalització Lingüística. Segons Puig Salellas, la doctrina d'aquesta Sentència es pot considerar encertada i si bé encara feble representa un gran avanç.

Així quan afirma que la Generalitat, dins la seva competència lingüística, té dret a assenyalar el model educatiu o quan reconeix la constitucionalitat de l'article que disposa que els centres d'ensenyament han de fer de la llengua catalana el vehicle normal de l'actuació administrativa.

d) La investigació de la paternitat i les proves biològiques.

Tingué lloc en la sessió del 25 d'abril i fou ponent el Sr. Sabater, el qual començà assenyalant que alguns creuen que cal atendre només la realitat biològica, però altres creuen que s'han d'atendre també les realitats psico-socials.

En altres paraules, que es pot dirigir només a l'aclariment de la veritat biològica, o també a les circumstàncies psicològiques i socials que denoten la veritat de la paternitat.

El diagnòstic de la individualitat biològica, digué, consisteix en l'establiment de la identitat genètica d'una persona. Per obtenir-la es procedeix a l'extracció de la molècula de l'àcid dextrorribonucleic, que s'obté no sols de l'anàlisi de sang, sinó també del semen, de l'orina, d'una arrel capil·lar, de teixits musculars, etc.

Recordà que la seva acceptació pels Tribunals s'ha fet a poc a poc, i que en alguns casos la negativa a sotmetre's a una anàlisi per determinar la paternitat s'entenia com una «fictio confessio». Que actualment no s'admet que aquesta prova sigui degradant ni vulneri la intimitat i que l'últim graó d'admissió d'aquesta prova la dóna el Tribunal Constitucional a la seva Sentència de 17 de gener de 1994, en la qual admet que el Tribunal pot obligar una persona a sotmetre's a aquesta prova quan existeixin certs indicis que evitin el xantatge o l'arbitrarietat.

e) Sobre l'activitat probatòria en la delimitació de la zona marítimo-terrestre.

Féu un comentari de la Sentència de la secció primera de la Sala de Contenciós de l'Audiència Nacional de 26 de novembre de 1993, a càrrec del Vicesecretari Sr. Felip Tallada i Esteva.

En ella es posà en relleu el canvi que s'ha anat produint en l'actitud de l'Administració en el moment de la prova dintre els expedients i la Resolució del problema sobre si els terrenys atermenats restaven inclosos dintre o fora de la zona marítimo-terrestre, que la Sentència es va decantar per la seva exclusió.

f) Però sens dubte el treball més important de l'Acadèmia aquest Curs ha estat el dictamen o informe que ha aprovat en la seva darrera sessió de 28 de novembre, demanat per l'Hble. Sra. Consellera de Justícia sobre els avantprojectes de Llei de Regulació dels Aliments entre Parents, de Regulació de la Potestat dels pares i de Modificació de la Tutela.

La realització material del dictamen fou a càrrec dels nous Acadèmics Enric Brancós i Joan Verger Garau, sota la coordinació del President Sr. Guàrdia.

És un fonamentat dictamen o informació sobre els punts fonamentals, que no és possible resumir, però sí volem assenyalar la importància que representa l'autotutela, en relació a la qual se suggereix la conveniència que en aquest aspecte hi hagués una veritable tutela de família, com ja deia el preàmbul de la Llei de Tuteles i que permetés, almenys en aquest cas, el seu funcionament sense la intervenció judicial, a fi d'evitar les dilacions en aquest punt molt perilloses.

H. *Altres activitats*

A part de les diverses reunions de la Junta Directiva, creiem que cal destacar:

a) L'homenatge que la Generalitat de Catalunya féu al Dr. Font Rius, el 20 de febrer, junt amb el que li va retre l'Ajuntament en concedir-li la Medalla d'Or. Als dos homenatges hi assistí el President Sr. Guàrdia.

b) L'homenatge que la Universitat de Puerto Rico va fer a l'Acadèmic Sr. Puig Brutau a la seu del Col·legi d'Advocats, on pronuncià la lliçó magistral l'Acadèmica Sra. Encarna Roca. I on assistiren en representació de l'Acadèmia el President i el Secretari.

c) La comunicació rebuda per la nova Acadèmia Leonesa de Legislació i Jurisprudència, en la qual demana informació a l'Acadèmia de Catalunya i d'una manera especial els nostres Estatuts.

d) Cal recalcar d'una manera especial la intervenció de l'Acadèmia en els actes commemoratius del Centenari de la Revista Jurídica de Catalunya els passats dies 2 i 4 de maig, fonamentalment els treballs de l'Acadèmic Sr. Vilaseca, veritable motor dels mateixos, que signà encara totes les cartes d'invitació i que morí deixant redactat el seu discurs, que llegí la seva filla en l'acte solemne del dia 4. Acte que tingué lloc al Col·legi d'Advocats amb assistència del Molt Honorable Sr. Joaquim Xicoi, President del Parlament, i presidit pel Degà del Col·legi d'Advocats, Excm. Sr. Eugeni Gay, i en el qual pronuncià la lliçó magistral el també Acadèmic Joan Josep López Burniol.

I. *Altes i baixes*

Durant aquest curs s'han produït malauradament tres baixes per defunció. La del Sr. Rafael Gómez de Membrillera, el 17 de gener, la del Sr. Josep Maria Vilaseca, el 13 d'abril, i la del Sr. Francesc Fernández de Villavicencio, el 7 de setembre.

S'han produït quatre altes:

La del Sr. Rafael Jiménez de Parga per ocupar el setial Bonaventura Tristany, vacant per la mort del Sr. Gómez de Membrillera.

La del Sr. Joan Verger Garau, pel setial Guillem de Vallseca, de nova creació.

La del Sr. Enric Brancós i Núñez, pel setial Joan Pau Xammar, també de nova creació.

Els tres prengueren possessió en la sessió de 10 d'octubre de 1995.

I la de l'Excm. Sr. Eugeni Gay Montalvo, Degà del Col·legi d'Advocats i per tant segons els Estatuts Vicepresident de l'Acadèmia, per ocupar el setial Ramon Llàtzer de Dou, vacant per la defunció del Dr. Vilaseca, i que prengué possessió el 24 d'octubre.

La vacant Jaume Marquilles per defunció del Dr. Villavicencio està proclamada i resta pendent de publicació en el Diari Oficial de la Generalitat.

Barcelona, catorze de desembre de mil nou-cents noranta-cinc.